

I. LA MÚSICA A TÀRREGA A LA CRUÏLLA DELS SEGLES XIX I XX

I. SOCIETAT I CULTURA

Durant el darrer quart del segle XIX i principis del segle XX Tàrrega va experimentar un desenvolupament econòmic i una estabilitat política, acompanyades d'un notable creixement comercial i industrial. La ciutat es va haver de recuperar de la regressió demogràfica, econòmica i social que va provocar la inundació del riu Ondara el 1874, coneguda com la rubinada de Santa Tecla,¹ això no obstant, entre els anys 1898 i 1920, Tàrrega va passar de 4.406 a 5.055 habitants.

A partir de l'últim terç del segle XIX es donaren les condicions per al desvetllament econòmic de la ciutat. La situació estratègica de Tàrrega propicià el desenvolupament de les seves comunicacions: el 1842 es posà en marxa una línia regular de diligències entre Madrid i Barcelona, el 1860 s'inaugurà el ferrocarril del Nord, i dos anys després, el 1862, començà a córrer l'aigua pel canal d'Urgell, el qual, juntament amb la llum elèctrica, arribà a la ciutat el 1893. En pocs anys Tàrrega passà de ser una vila rural i arcaica a convertir-se en una ciutat moderna, adaptada al ritme dels nous temps i amb una bona qualitat de vida per als seus habitants.¹

Seguint la tendència del país, Tàrrega s'afegí a la nova onada de catalanisme polític per part de les seves classes dirigents. És així com el 1898 es fundà l'Agrupació Catalanista de Tàrrega i el 1903 la Lliga Catalanista d'Urgell i Segarra; ambdues romangueren vinculades a la Unió Catalanista. El Patronat de Sant Jordi, creat el 1907, es va afegir a la Lliga Catalanista i el 1918 la Societat Recreativa Joventut substituï la Lliga.

1. ESPINAGOSA I MARSÀ, Jaume – GONZALBO I BOU, Gener – COMA I TORRES, Teresa. *La rubinada de Santa Tecla de 1874 a Tàrrega*. Tàrrega: Natan estudis, 1996. Edició facsímil de la memòria de Josep Salvadó Bustó.

2. NOVELL I BALAGUERÓ, Joan. *Tàrrega: de villa a ciudad (1875-1923)*. Madrid: UNED, 1997. Tesi doctoral del Departamento de Historia Contemporánea, Facultad de Geografía e Historia.

Després d'uns anys de política municipal vinculada al liderat conservador d'Enric de Càrcer i al del liberal Ramon Roca, s'anà forjant el catalanisme a través de l'Agrupació Catalanista de Tàrrrega i del seu òrgan el diari *L'Aguila Tarregense*. L'Agrupació Catalanista, impulsada per les noves generacions formades a l'Escola Pia, comptà amb destacats dirigents com Amadeu Grau, Francesc d'Assís Bergadà, Francesc Clua, Francesc Serés, Josep Güell, mossèn Ramon Florensa, Leopold Viladot, Antoni Gomà, Antoni Maymó i Magí Roca, els quals unificaren les seves forces amb liberals i republicans a fi d'enderrocar el poder municipal d'Enric de Càrcer, el 1902.

La Lliga Catalanista d'Urgell i Segarra, fundada per Josep Güell, tenia un perfil de caire burgès i conservador, i esdevingué l'eina de la regeneració de la vida social i cultural targarina. La Lliga fomentà un catalanisme que situava en la cultura i l'educació els fonaments per a que l'èxit econòmic reeixís d'una forma fecunda i duradora. Les seves activitats més freqüents eren les conferències, les vetllades artístiques i culturals, i, principalment, el foment de la Gimnàstica Rítmica, per a la qual cosa confiaren a Josep Güell i Guillaumet la implantació del mètode de Jacques Dalcroze.

La Lliga Catalanista celebrava amb certa regularitat festes de cultura d'esbarjo, anomenades *festes d'art*, on s'hi solien combinar exposicions sobre temes culturals, científics o econòmics, amb declamacions poètiques i concerts de cant líric i repertori clàssic, la interpretació dels quals sovint anava a càrrec de la Societat Lírica Carnicer. El 1907 es constituí una nova junta de la Lliga; amb ella s'inaugurà un nou estatge, que a més de cafè, disposava de biblioteca, sala-teatre, billars i cinema. Fou aquell mateix any quan els membres de la Lliga ballaren la primera sardana al replà de la muntanya de Sant Eloi. El març del 1909 l'entitat revisà i amplia els seus estatuts, i el 1918 transferí el seu local a la Societat Recreativa Joventut.

El Patronat de Sant Jordi, fundat el 1907, aglutinà el sector més moderat de La Lliga, en ell s'hi aplegaren els sectors més tradicionalistes, catòlics sense vinculació precisa, un grup d'antics col·laboradors d'Enric de Càrcer, membres del partit conservador, i alguns catalanistes que procedien de la Unió Catalanista. El Patronat s'estructurà en diverses seccions: la Recreativa, amb una junta específica; la secció de Civilitat; les seccions de Teatre i d'Esports; una Comissió de Jovent i el Sindicat Agrícola de Tàrrrega. El 1919 es dissolgué el Patronat i es fundà l'Ateneu, institució que alhora que s'establí en l'immoble que ocupava el primer, mirà d'eixamplar-ne les seves mires ideològiques.

La Tàrrrega del segle XX va ser una ciutat on les inquietuds culturals i socials anaven estretament lligades a l'edició de diaris i revistes locals. En donaren testimoni l'aparició quinzenal de *El Aguila Tarregense* (1898-1900), a la qual succeïren *Vida Nova* (1922-1923), *Crònica Targarina* (1921-1937), *Acció Comarcal* (1931-1936), *Nova Tàrrrega* (des de 1944), *L'Imprès* (1983-1985) i *La Pansa* (1987-1989). La vida de les entitats culturals de la

ciutat es perfila a través del seguiment de les cròniques periodístiques d'aquestes publicacions.³

El Casino Principal, o Casino Mes de Mayo, va ser el primer marc d'esbarjo i de sociabilitat dels conservadors targarins. Fundat el 1877, coincidint amb les festes patronals de les Santes Espines, s'ubicà a la plaça del Carme. En el pas del segle XIX al XX, el Casino va esdevenir el marc principal de referència, relacions i militància artística dels joves catalanistes de Tàrraga. Entre els anys 1894 i 1898 el jove Josep Güell hi promovia vetllades literàri-musicals i hi reunia una colla de joves lletraferits que hi exposaven les seves provatures; aquest grup va ser un dels precedents més immediats de la Societat Lírica Carnicer.

El 1918 el Casino es dissolgué en La Alianza, entitat dirigida per Enric de Càrcer, la qual disposava d'una capacitat de 180 butaques i 14 llotges. La institució assumí les funcions pròpies dels casinos d'aquell moment: facilitava un marc que afavoria la sociabilitat i l'intercanvi ideològic dels targarins, mentre oferia una programació festiva marcadament populista. Allà s'hi celebraren grans diades festives amb tota una gamma de funcions d'anomenada: ball, teatre, cinema, jocs de naips i billar. El 1904, comptava amb 290 socis, la qual cosa el convertia en la primera societat d'esbarjo de la ciutat.⁴ El febrer de 1919 s'iniciaren les gestions per a la constitució d'un gran Casal Català a l'antic immoble del Patronat de Sant Jordi, el qual va esdevenir, pròpiament, l'Ateneu de Tàrraga. En el decurs del segle XX l'Ateneu va ser el principal promotor de les iniciatives culturals que han contribuït a la conformació de Tàrraga com a ciutat moderna.⁵

2. LA VIDA ECLESIASTICA I L'ENSENYAMENT

Les primeres dades conservades sobre l'existència dels magisteris de cant i d'orgue a l'església parroquial, daten de la primera meitat del segle XV. A principis del segle XVI, però, el Consell de la Vila proposà d'unir en una sola persona els oficis d'organista i mestre de cant, amb l'encàrrec de tenir cura dels escolans i ensenyar a cantar cant pla i polifonia als infants cantors i als preveres. El mestre tenia l'obligació de fer cantar cant pla i polifonia

3. ESPINAGOSA I MARSÀ, Jaume. *Història gràfica de Tàrraga. El segle de la modernització (1890-1923)*. Ajuntament de Tàrraga, 1997.

4. CAPDEVILA I CAPDEVILA, Joaquim. *Tàrraga (1898-1923): societat, política i imaginari*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008.

5. SEGARRA I MALLA, Josep Maria. *Història de Tàrraga. Amb els seus costums i tradicions. II (Segles XVI-XVIII)*. Tàrraga: Museu Comarcal, 1987; i *Història de Tàrraga. Amb els seus costums i tradicions. Vol III (Segles XVIII-XX)*, Tàrraga: Ajuntament de Tàrraga, 2005.

durant les celebracions de les principals festes de l'any litúrgic i en les festivitats que proposés la universitat de la vila. Tal i com era consuetud, el mestre havia de residir a la vila, llevat de casos excepcionals, com quan es produïen epidèmies; tenia la prohibició de jugar i de no permetre que es jugués a casa seva a "gresca", si no volia perdre una tercera part del salari.⁶

A nivell parroquial, es va produir un relleu generacional que incidí en els nous camins que prengué la música en el decurs del segle XIX. A les acaballes del segle XVIII hom assistí a la decadència d'una comunitat de preveres que sovint havia provocat alguns escàndols, tant a dins com a fora de l'església. El relleu generacional que es produí a partir de principis del segle XIX redundà en una millora general de la vida de la parroquial, la qual fins i tot es fa palesa en la claredat expositiva i sistemàtica dels llibres de l'administració de la parròquia. Aquests aires de renovació es feren també evidents en la vida conventual dels cenobis de la ciutat, els quals es veieren abocats a deixar de banda les discòrdies a fi de guanyar una nova popularitat.⁷

Tàrraga sempre havia estat un vila formalment molt catòlica i força clerical. Però en el decurs del segle XIX es començà a configurar entre la població un sector social amb un perfil anticlerical, oposat a la religió i a les institucions eclesiàstiques, el qual incidia en la desafecció d'uns targarins que sovint es mostraven indiferents a les persecucions sofertes pels religiosos. A mitjan segle XIX aquesta situació es normalitzà gràcies a l'apropament i l'entesa que es produí entre l'Ajuntament i la comunitat de preveres.

Durant les dues primeres dècades del segle XIX la comunitat de preveres de la parroquial de Santa Maria d'Alba de Tàrraga, estava formada per una setzena de capellans sota l'autoritat del rector. Aquest, vivia a la rectoria, mentre la resta de sacerdots compartien habitatge amb la seva família, sobretot si eren fills de la ciutat. El cert, però, era que alguns d'aquests beneficiats no tenien rendes prou folgades; moltes d'elles eren simbòliques i del tot insuficients per a garantir la subsistència del clergat. Això féu que el 1905 hom elaborés un projecte de reorganització segons el qual gairebé tots els beneficis passaven a ser rendes col·lectives de la comunitat, per esta-

6. Vegeu al respecte, MIRÓ I BALDRICH, Ramon. "Música i església a Tàrraga (del segle XV a inicis del XVIII)", *Urtx. Revista cultural de l'Urgell*, 14 (2001), 151-198. Pel que fa a d'altres estudis sobre la música a la parroquial vegeu també SARRET I PONS, Lluís. "L'orgue i l'orgeneria", *Crònica Targarina*, 142 (1924), i "Primers músics, any 1736", *Crònica Targarina*, 221 (1925); SALIS I CLOS, Josep Maria. "Anton Font (1626-1690): 34 anys de mestratge musical a l'església targarina", *Urtx. Revista cultural de l'Urgell*, 22 (2008), 166-185 i "Noves aportacions biogràfiques de compositors catalans de la segona meitat del segle XVII", *Recerca Musicològica*, XVII-XVIII (2007-2008), 183-206.

7. PLANES I CLOSA, Josep Maria. *La parròquia i la vida religiosa a Tàrraga, segles XVI-XIX*. Tàrraga: Parròquia de Santa Maria d'Alba, 1994.

blir, així, la mateixa quantitat per a cada sacerdot. Les despeses personals es cobrien amb béns propis, als quals s'hi afegien les aportacions dels fidels pels serveis religiosos, les donacions particulars, de diners o queviures, i l'ajuda de l'administració del Bisbat.

La generació targarina del darrer terç del segle XIX es degué sentir plena d'inseguretat, limitacions, i, alhora, amb el desig de satisfer les seves necessitats bàsiques en un context de pau i estabilitat. A partir dels anys vuitanta, el mestratge dels pares escolapis i les germanes carmelites aconseguí sensibilitzar, educar i il·lusionar les noves generacions.

El 1901 l'església parroquial de Santa Maria de l'Alba disposava d'un rector, tres vicaris i quinze beneficiats. La ciutat comptava també amb la presència de divuit religiosos escolapis, cinc monjos del Císter al Mas d'en Colom i sis seminaristes a Solsona, tal i com venia regulat en el primer Concordat d'Espanya amb la Santa Seu.⁸ L'any 1905 el clergat de la parròquia de Tàrraga era el següent: Antoni Cabot, rector; Joan Pintó, vicari; Josep Baliellas i Antoni Ortís, beneficiats i vicaris; i els beneficiats Josep Carreño, Ramon Nicolau, Ferran Portolà, Jaume Lluch, Joan Berga, Francesc Solé, Ramon Alsina, Francesc Martí, Josep M. Coral, Joaquim Isanda, Ramon Florensa, Pere Mujal, i Ramon Bonastre.⁹

A finals de segle XIX, la ciutat tenia quatre esglésies obertes al culte: la parroquial de Santa Maria de l'Alba, les esglésies de la Mare de Déu del Carme, Mare de Déu de la Mercè i Sant Antoni, a més de la capella del Col·legi Sant Josep, la capella particular de la família Ardèvol,¹⁰ i les ermites de Sant Eloi i Santa Clara. Ben aviat, es van construir també el convent de Mas d'en Colom, amb la seva gran església i la petita capella de les monges. Els llocs de culte i les activitats litúrgiques van ésser prou significatives fins el 1936.

La parròquia de Santa Maria de l'Alba fou el centre neuràlgic de la vida religiosa de la ciutat. La comunitat de preveres, amb les seves obligacions litúrgiques, mantenien el culte diari i permanent de l'ofici diví i la missa conventual, a més de nombrosos actes i celebracions. Després de la parròquia, l'església del Carme era el centre de culte més important de la ciutat. La comunitat carmelitana, dedicada de ple a l'evangelització a través de la predicació del sagrament de la confessió i de la celebració de l'eucaristia, hi desenvolupà una important activitat litúrgica.

Els convents reberen també la principal onada anticlerical. El convent del Carme, subhastat el 1840, va ser adquirit per una família castellana i es

8. BOB, 1901.

9. NOVELL I BALAGUERÓ, Joan. *La parròquia i la vida religiosa a Tàrraga. Segle XX. Volum I (1900-1939)*. Tàrraga: Parròquia de Tàrraga, 2003.

10. Vegeu al respecte, NOVELL I ANDREU, Ramon. *El Palacio de los Marqueses de la Floresta*. Tàrraga, 1958.

convertí després en una fàbrica de llumins; posteriorment, els seus propietaris van separar el convent de l'església i després d'arreglar-la, la van retornar a l'autoritat eclesiàstica. Aquesta situació dual —convent en mans de particulars amb l'església habilitada per al culte— es va mantenir fins el segle XX.

El convent de la Mercè, fundat el 1227, va caure sota l'administració municipal i va ser destinat als usos més diversos, fins que finalment al 1883 es remodelà a fi de ser utilitzat com a col·legi d'educació primària i secundària, i residència habitual dels pares escolapis. A finals de segle, per tant, només es conservava el convent del Carme i el de la Mercè, ja que el de Sant Agustí va ser enderrocat per la riuada del 1874.

Tampoc va ser un bon segle per a les confraries, ja que a les acaballes del segle XIX la major part de les confraries targarines ja estaven desfetes, bé per falta d'assistència o per manca de diners, a causa de la mala gestió econòmica que arrossegaven des de la primera meitat del segle.¹¹ La que va seguir ben activa durant tot el segle XIX fou la confraria de les Santes Espines, que era la de més anomenada de la vila. Les confraries de la Verge dels Dolors, Mare de Déu del Roser i Verge de l'Esperança van arribar fins el segle XX. En canvi, la de Santa Basilisa es va extingir al XIX, mentre la de Sant Esteve es transformà en germandat i la de Sant Josep i Sant Eloi va passar a ser una societat d'artesans amb caire mutualista, el 1897.

Des de feia cinc segles Tàrraga havia intentat sostenir el funcionament d'una escola municipal per ensenyar a llegir, comptar i escriure. El 1857 es va produir la primera reforma educativa, en la qual la llei Moyano establí una escolarització obligatòria per a tots els nens i nenes de sis a nou anys, alhora que decretava la creació d'escoles en tots els municipis de més de 500 habitants; d'altra banda, l'escola pública de parvulari es va inaugurar el 1882.

Des del curs 1878-1879 funcionaven les escoles privades, anomenades també escoles de pis, les quals solien regir-se gràcies a la vocació, la iniciativa i el bon treball dels seus fundadors. Aquest fou el cas de l'escola del mossèn, i músic, Ramon Nicolau Carreño. Entre els anys 1840 i 1880, havia millorat la situació dels mestres públics i de l'ensenyament femení, el qual es va veure revitalitzat amb la creació de l'Escola Carmelitana. A partir d'aquells anys, vingué una època d'expansió gràcies a la construcció del Col·legi Sant Josep (1886) i a la instal·lació de l'Escola Pia a Tàrraga (1884).¹²

11. SARRET I PONS, Lluís. *La venerable Congregació de la Mare de Déu dels Dolors*. Tàrraga: Imp. F. Camps Calmet, 1935.

12. BABURÉS I CARRERA, Josep. *Cent anys d'Escola Pia a Tàrraga. 1884-1984*. Tàrraga: Escola pia de la Mercè, 1986. Vegeu també, NOVELL I BALAGUERÓ, Joan. «L'ensenyament a Tàrraga (1900-1915)», *URTX. Revista de cultura de l'Urgell*, 2 (1990), 173-201.

3. LA MÚSICA DE L'ÈPOCA I LA FIGURA DEL "MESTRE GÜELL"

Era l'època de les primeres conferències, vetllades literàrio-musicals i recitals poètics, i també el temps de la instauració de la sardana, tocada, apresada i ballada al so d'un harmònim, i en el millor dels casos d'un trio o un quartet de corda. Fins i tot la ciutat va tenir l'honor de rebre la cobla *L'art gironí*, la primera que va trepitjar les nostres places i carrers, l'audició de la qual va causar un veritable impacte. Com hem dit abans, van ser els membres de la Lliga Catalanista d'Urgell i Segarra els qui ballaren la primera sardana a Tàrrrega el dia de Sant Joan de 1907. A partir d'aquell esdeveniment, organitzaren un primer curs de sardanes que van impartir dos nois contractats de Barcelona. D'aquesta manera, el local de la Lliga es convertí en el marc que acollí els assajos i actuacions de la Societat Lírica Carnicer i de les diverses formacions que s'hi vincularen.

L'1 de gener de 1899 el quintet de corda format pels joves músics catalanistes mossèn Ramon Florensa, Josep Güell, Ramon Llor, Antoni Gomà i Josep M. Llobet, va actuar al Saló-Teatre d'El Recreo de Tàrrrega. Es tractava de la primera programació de la Societat Lírica Carnicer, que dirigia el mestre Josep Güell. Posteriorment, féu la seva aparició una nova formació orquestral integrada per l'esmentat Ramon Florensa a l'harmònim, Jaume Andreu, piano; Josep Güell, Antoni Llor, Josep Llobet i Mariano Clua, violins; Magí Escribà, violoncel; Ramon Gomà, flauta; Ramon Pesquinya, clarinet; i Leopold Viladot, contrabaix.

Els membres de la Societat Lírica Carnicer tenien l'afany d'introduir el bon gust en la música i intentaven programar concerts atractius per a la joventut, sense trair el propòsit de familiaritzar el públic amb el gust refinat o classicitzant. Els concerts solien estar estructurats en una primera part de música clàssica i una segona part de ballables amb música pròpia de l'època; o bé en una primera part de música romàntica, la segona de música clàssica i la tercera amb un repertori de ballables.¹³ Tot i això, la Societat Lírica Carnicer es va haver de decantar vers uns objectius més modestos, que se cenyien sovint a l'esbarjo dels amics i consocis de la Lliga Catalanista. La Lliga va perdre ben aviat dos dels seus membres músics, Ramon Llor el 1899 i mossèn Ramon Florensa, que finà el 1912.

Josep Güell i Guillaumet (1872-1930), conegut popularment dins l'àmbit targarí com el "Mestre Güell", va ser pintor, decorador, músic i periodista. La seva vocació inicial fou l'escultura, però la música entrà ben aviat en el teixit de la seva vida. El seu mestre hauria estat Miquel Florensa. Güell prengué part en les nodrides orquestres que aleshores s'estilaven a les capelles de música per tal d'interpretar les misses, completes, octavaris, novenes

13. *El Àguila Tarragense*, núm. 20, Tàrrrega, 15-1-1889, 11-12; i *La Voz de la Verdad*, Any I, núm. 7, Tàrrrega, 11-8-1901, 2.

i trisagis d'aquell repertori religiós amarat d'italianisme; d'altra banda, participava també en les orquestres teatrals durant les temporades de sarsuela. La modèstia havia estat sempre una de les seves conegudes virtuts, i era així fins a l'extrem d'arribar a acceptar el sacrificat paper d'instrumentista de bombo a la Banda de Música de Miquel Florensa, en favor del seu amic director.

Enmig de les rivalitats musicals que es produïren en aquell temps, Güell no va trencar mai la seva adhesió amb el grup dels Florensa, tant amb en Miquel com amb el seu fill Ramon. De fet, Josep Güell va ésser molt de temps el violí de confiança dels Florensa i en col·laboració amb mossèn Ramon al piano —instrument del qual aquest n'era un veritable virtuós—, van formar un notable duet de cambra. Güell elaborà un recull de cançons populars de la Segarra i l'Urgell, premiat per l'Institut Patxot, i escriví composicions com *El mercat de Tàrraga*,¹⁴ *El Ball de l'Eixida* i la sardana *Aplec de Sant Eloi*. Josep Güell, inspirat en el model de l'Orfeó Català, va ser el principal inductor del primer i efímer Orfeó Nova Tàrraga fundat el 1901, el qual nasqué amb el tradicional format de cor per a homes i ressorgí el 1915 amb la presència de veus femenines. Güell dirigí l'Orfeó Nova Tàrraga fins l'any 1930, data en què el succeí mossèn Lluís Sarret. El 1932 l'Orfeó Nova Tàrraga va retre un sentit homenatge a l'il·lustre mestre Josep Güell amb l'interpretació d'*El Mercat de Tàrraga* i una exposició de les seves obres.¹⁵

14. A propòsit d'aquesta obra es conserva l'anècdota segons la qual, un dia la família d'en Güell picava desesperadament a la porta de casa seva, sabent del cert que ell era dins, i no els obria; després de molta estona d'esperar, van veure baixar una veïna, que els va dir que sí que hi era a casa, però que l'havia vist assegut a la taula de treball portant el compàs animadament, com si tingués tota l'orquestra davant; més tard es va saber que estava composant *El mercat de Tàrraga*. Cf. NOVELL, Ramon. *El mestre Güell*. Tàrraga: Ateneu, 1980.

15. *Acció Comarcal*, núm. 51 (3-XII-1932), dedicat a Josep Güell i Guillaumet.

II. DADES BIOBIBLIOGRÀFIQUES DELS COMPOSITORS TARGARINS PRESENTS EN EL FONS MUSICAL RAMON FLORENSA

Els compositors targarins presents en el Fons Musical Ramon Florensa de l'ACUR tot i no ésser tant coneguts com Ramon Carnicer o Josep Güell, tenen el seu pes específic dins la història de la música de la ciutat de Tàrraga.

FLORENSA I ARTIGUES, Miquel (1833-1900)

Miquel Florensa i Artigues nasqué el 21 de desembre de 1833 a Tàrraga, fill d'Antoni Florensa i Mas, de *cal Bitxo* de Tàrraga,¹ sabater, i de Maria Artigues i Segura. Miquel Florensa esposà Calamanda Candàlia i Gener (1840-1900), nascuda a Tàrraga el 3 de maig de 1840, filla de Jaume Candàlia —o Candàliga, tal i com es troba escrit en alguns manuals parroquials—, sastre, i de Rosa Gomà, tots de Tàrraga. L'esposa de Miquel Florensa treballà de modista al carrer Ponent. El matrimoni va infantar quatre fills.

Antoni Florensa i Artigues, germà de Miquel Florensa, exercia l'ofici de sabater i va ser regidor de la vila entre els anys 1865 i 1867. El 1886, era prior de la congregació de la Mare de Déu dels Dolors de Tàrraga, i va encarregar a l'escultor Cañelles de Barcelona, el Sant Crist que tots els anys era portat a les processons del Viacrucis i de la nit de Divendres Sant.² Antoni Florensa formava part del Partit Conservador a Tàrraga durant la crisi de La Electra Urgelense, fou membre de l'últim Ajuntament conservador presidit per Isidre Nicolau Carreño (Tàrraga, 1845-1918) i participà en la Junta Municipal d'Associats del 1901.

Miquel Florensa i Artigues va ser mestre de capella-organista de la parroquial de Santa Maria de l'Alba, dirigí durant prop de quaranta anys

1. La casa es trobava ubicada al carrer Urgell, 19.

2. El 1890 va fer construir els quatre confessionaris a la Capella dels Dolors, cf. SARRET I PONS, Lluís. *La venerable Congregació de la Mare de Déu dels Dolors*. Tàrraga: Imp. Camps Calvet, 1935.

una banda-orquestra i fundà una acadèmia de múltiples enginys. Probablement, havia estat el professor de Josep Güell i Guillaumet.

Dins del repertori dels manuscrits musicals del fons del seu fill Ramon, es conserven diverses referències que fan palesa la bona relació que existia entre els músics targarins d'aquella època. N'és un testimoni la inscripció que apareix en un Ms: "Dedicado al inteligente director D. Miguel Florensa / su amigo / Ignacio Maymó".³

Entre els anys 1885 i 1896, a ran de la seva assumpció del magisteri musical de la parroquial, Miquel Florensa percebia el seu sou per la música de les misses de les principals festivitats de l'any, que eren vuit, les passions, processons i Viacrucis de Setmana Santa, les primeres comunions, i les novenes ordinàries del Sagrat Cor de Maria, Ànimes i Concepció.⁴ Altrament, en un dels llibres de comptes de l'Arxiu Parroquial, es fa palès el pagament a Miquel Florensa per les músiques de l'Octavari, el Septenari i la festa del Dolors, el Viacrucis i les Completes, entre els anys 1882 i 1898.⁵

En els esborranys de comptes dels anys 1888 a 1894 hi consten una sèrie de pagaments a Miquel Florensa en qualitat de "director de música", per la direcció del Rèquiem, música i "palmas" de la festa i octava del Corpus, les gaites de la Festa Major, la música a les festes de la Puríssima, les processons de Setmana Santa i Viacrucis, la música de la festa de Sant Roc, la festa de Corpus, i els honoraris de la música per la festa de la presa d'aigua del Canal, entre d'altres. Durant el primer trimestre de 1893-1894 va ser gratificat per l'ensenyament gratuït a quatre alumnes pobres.⁶

Miquel i Ramon Florensa apareixen junts en l'exercici econòmic comprès entre els anys 1893-1894 i 1897-1898. El primer assumia la música de les festes cíviques i religioses, mentre el segon es feia càrrec de l'ensenyament dels alumnes pobres de la ciutat.

Des de la dècada de 1890, Miquel Florensa tenia una orquestra que actuava en les festes de Tàrrrega —Mare de Déu del Carme, Sant Roc, Sagrat Cor i Festa Major— i també ho feia en les dels pobles de la comarca, acompanyant els oficis i animant les vetllades musicals que se celebraven a la rectoria.⁷ Formaven part d'aquell conjunt orquestral els joves Josep M. Llobet,

3. ACUR: Fons Musical Ramon Florensa (*TagF*): Frg-40 (Sign 28-44/23).

4. APT: Caixa 2.1/1. Comptes (47 llig., s. XVIII – 1984), *Cuentas de Culto y Fábrica*.

5. APT: Caixa 2.1/10 (47 llig., s. XVIII – 1984), Llibre de comptes, 1858.

6. ACUR: *Provincia de Lérida / AYUNTAMIENTO CONSTITUCIONAL de la Ciudad de Tárrega / Ejercicio económico de 1888 á 1889 / DIARIO DE GASTOS / BORRADOR / Este libro se compone de catorze hojas foliadas, con la primera y última reintegradas, con / el sello móvil de diez céntimos de ptas y rubricadas por el Sr. Alcalde y el que suscribe / LÉRIDA: TIPOGRAFIA DE LA CASA DE MISERICORDIA-1886 / El alcalde / El contador.*

7. Algunes de les inscripcions que apareixen en els Ms palesen els concerts que duia a terme a Tàrrrega i comarca. Una mostra d'això l'ofereix un Ms on hi consta "Vallfogona"

Josep Güell i Emili Beleta, els quals participaren en la formació de la Societat Lírica Carnicer, fet pel qual l'orquestra de Miquel Florensa podria ser considerada com un precedent de la Societat Lírica Carnicer.

La seva vessant de director d'orquestra no fou, però, ben rebuda en els medis eclesiàstics de la ciutat. Miquel Florensa havia estat nomenat organista i mestre de capella de la parroquial,⁸ pel rector i la comunitat de preveres el 24 de gener de 1883, amb motiu de l'absència en el magisteri d'Andreu Gené, el qual havia marxat de la vila el 18 de gener. Pocs mesos després, es produí una forta desvinença entre Miquel Florensa i el rector a la sagristia de l'església de la Mercè, el qual li negà la clau de l'harmònim per tocar durant el Viacrucis i les festivitats de Quaresma i Setmana Santa, excusant-se en què la part musical ja havia estat encomanada. Efectivament, el rector organitzà una petita capella a l'església de la Mercè, sota la direcció de l'organista Ramon Nicolau i Carreño, el qual fou admès a la Mercè amb la condició de no acollir dins la capella cap dels músics que participaven en les músiques de ball i festa major. Per la seva banda, Andreu Gené renuncià a la titulariat del magisteri de la parroquial el 6 de gener del 1891, motiu pel qual el rector i la comunitat de preveres decidiren llavors concedir el càrrec a Ramon Florensa, fill de Miquel Florensa:

“4^a. Que con fecha de 18 de Enero de 1883 con motivo de hallándose ausente con licencia del M. S. Sr Vicario Capr. el propio obtentor del manejo del Órgano y maestro de Capilla el Rdo D. Andres Gené, el Rdo Curaparroco y Rdo Comunidad acordaron que D. Miguel Florensa después de repetidas instancias, se encargase de tocar el órgano según la medida de su capacidad y por falta de otro mas apto y el M. J. Sr. Dr. D. Ramon Casals, Vicario Capr. autorizó y confirmó dicha elección como consta de los nombramientos tanto de 24 de Enero, como de 1° de Febrero del propio año que pueden presentarse siempre que convenga con cuyos documentos se acredita que el referido Sor Florensa fue nombrado no solo organista, sino también maestro de Capilla de todas las iglesias de esta población y sin retribución alguna exigida por el mencionado sustituto durante todo el tiempo de la ausencia del Rdo Sor Gené.

5^a. Que en 6 de Enero de 1891 habiendo quedado vacante el cargo de organista y maestro de capilla de esta iglesia parroquial por renuncia del propio Obtentor el repetido D. Andrés Gené, el M. J. S. Vicario Capitular, visto el informe del Rdo Sor Curaparroco y Rda Comunidad y en atención á la

—probable destí d'un concert de la banda— juntament amb els sous dels seus músics: “Florensa-10,25; Brase-10,25; Balsells-10,25; Oorbitj-6; Janozo-10,25; Gomá-7; Emilio-10,50; Beleta-10,25; Quillet-10,25; Pere-11,50; Llobet-6,50; Carno-17,2”. Cf. ACUR: *TagF*: Frg-83 (Sign 74-100/23).

8. Aquest càrrec era extensiu a la resta d'esglésies de la ciutat.

idoneidad y suficiencia del joven D. Ramon Florensa Candalia Clerigo de esta ciudad, y ne siendo providenciar lo conveniente al esplendor del culto y mejor servicio de las funciones religiosas de toda la parroquia le nombro y refuto Organista y maestro de capilla de la repetida iglesia parroquial con los derechos y preeminencias á dicho cargo pertenecientes; siendo de advertir que desde el año 1883 hasta la actualidad ha venido observándose una costumbre del todo contraria á aquella otra costumbre de tiempo inmemorial de que se hace tanto alarde es la instancia que antecede y respetándose la disposición del Superior ecco a pesar de las presentaciones del director de otra orquesta con que intentaba menoscabar los derechos y preeminencia del propio maestro de capilla valiéndose de medios los mas indignos para ser aquel preferido”.⁹

Miquel Florensa traspassà a finals de febrer del 1900. El diari local *El Aguila Tarregense* va publicar la seva necrologia amb uns breus apunts biogràfics:

“A raders del passat més, s’efectuá l’enterro del qui fou en vida nostre molt volgut amich, el molt conegut mestre de música D. Miquel Florensa y Artigues. Ere un caràcter plé de bondat que’s feye estminar de tothom qui’l tractés, per sa estremada honradesa y infantil humilitat; però per el camí d’aquesta trista vida també hi trová argelaguers criats per la malehida enveja — que fins en los vergers més purs arriba á fer eixir punxes—, que’l punyiren més d’un cop, per més que al estroncarse la sanch de ses ferides ja oblidava, perque en aquell cor no hi eren durables los rencors. Després de més de quaranta anys de ser director d’orquestra en aquestá població, s’havia fitat sa imaginació en véurer á son fill assentat á la cadira del orga de la Parroquial ab lo trajo de Sacerdot; aixó lográ, però la inmensa satisfacció que li feu sentir, lo precipità á la fossa sens poguer arribar á veurer lo que ab tan anhel esperava, la celebració de la primera missa. L’home proposa i Déu disposa. Se li tributá un enterro com poch n’hem vist en aquesta localitat; á més de la numerosissima concurrencia que acudí al dol, hi concorregueren la banda que dirigeix D. Salvadó Pijuan executant escullides marxes, la *Urgellesa* composta de companys y deixebles del finat, ab atxas y’ls que componen la Societat Lírica Carnicer sostenint les negres glasses que penjavan del féretre, al qual hi havían dues hermoses corones: una ab el nom de la esmentada Societat Lírica y l’altra ab la inscripció de *Els músichs al Mestre*. Unim nostre condol al de Mossen Ramon y demás jermans per tant sensible pérdua, que no ha de ser poch ja que feya poch més d’un mes que sa bona Mare havia emprés lo camí de la Eternitat y no nolvidarém en nostres oracions les ànimes de persones tan volgudes. Al cel sían.”¹⁰

9. APT: Caixa 10. 1 Documentació municipal: Deutes de la vila, acords (3 llig., 1578-1948).

10. *El Aguila Tarregense*, núm. 51 (11-III-1900).

FLORENSA I CANDÀLIA, Ramon (1875-1912)

Ramon Florensa i Candàlia, fill de Miquel Florensa i Artigues i de Calamanda Candàlia i Gomà, nasqué a Tàrrega l'1 de març de 1875.¹¹ Va ser sacerdot, compositor i organista de l'església parroquial de Santa Maria de l'Alba de Tàrrega. Tingué tres germans: Carme, nascuda a Tàrrega el 13 d'abril del 1869, la qual romangué soltera —el 1900 feia les “labores correspondientes a su sexo”¹²—, i va morir, als 68 anys, el març de 1935; Antònia, nascuda el 13 d'abril de 1871, casada amb el pintor bellpugenc Antoni Martí i Riera; i Josep Antoni, nascut a Tàrrega el 2 de maig de 1873, el qual estudià al Seminari de Solsona amb el seu germà Ramon a l'entorn del 1900.

Ramon Florensa, a qui la família anomenava “mossèn Florensa”, vivia amb la seva germana soltera Carme a la casa del carrer Urgell. Abans de rebre els ordres sagrats va estudiar a l'Escola Pia de Tàrrega:

“Certifico: que Ramon Florensa y Candalia, natural y vecino de esta parroquia, de quince años de edad, hijo de los consortes Miguel y Calamanda, cursante el primer año de Retórica en el Colegio de las Escuelas Pias de esta ciudad, ha probado hallane bien instruido en leer escribir y doctrina cristiana de cuyas asignaturas ha sido examinado por mi infrascrito, mediante la vénia y encargo del M. S. S. Vicario Capitular de esta diócesis, al objeto de recibir la sagrada Tonsura para la cual se ha preparado convenientemente por medio de los Santos Ejercicios, según consta de la certificación que se acompaña. Y para que conste, libro la presente, que firmo y sello, en Tárrega, á siete de octubre, de mil ochocientos noventa. Antonio Cabot Curapárroco”.¹³

Quan comptava divuit anys d'edat, Florensa va començar a rebre una paga de l'Ajuntament per l'ensenyament gratuït dels alumnes pobres de la vila i poc després durant el bienni 1894-1895, fou nomenat director de música.¹⁴

11. Fou batejat pel rector Jaume Lluch el 4 de març i actuaren de padrins els oncles Ramon Viladot i Teresa Florensa, esposa de Ramon Costa. El 1877 va rebre el sagrament de confirmació, essent padrí Enric de Càrcer i de Sobies. Cf. APT: *Llibre XV de baptismes 1868 a 1885*.

12. APT: *Llibre XV de baptismes 1868 a 1885*.

13. ADS: Expediente de Órdenes de D. Ramon Florensa y Candalia estudiante de Tarrega. 1900.

14. ACUR: *Provincia de Lérida / Ayuntamiento de Tárrega / Ejercicio económico de 1893 a 1894 / Diario de Gastos / Borrador / Este libro se compone de cincuenta y una hojas foliadas, con la primera y / última reintegradas en timbres móviles de diez céntimos con equivalencia del sello de oficio, y ru- / bricadas por el Alcalde y por los que suscriben / El alcalde / El Secretario; Id., 1894-1895 i 1895-1906*.

A finals de 1899 es desplaçà a Solsona a fi d'ampliar la formació musical i completar la carrera eclesiàstica.¹⁵ El 17 de març del 1899 va ser promogut als ordres menors i al sots-diaconat en una missa de dissabte de Passió,¹⁶ essent ordenat diaca i prevere el 1900 a la catedral de Solsona.¹⁷

La seva formació musical el menà a tocar l'orgue de la parròquia abans de ser ordenat sacerdot. Entre els anys 1897 i 1912 els llibres de comptes de culte i fàbrica de l'arxiu parroquial recullen les pagues fetes al mestre de capella Ramon Florensa per la música de les festivitats anuals de Nadal, Sant Antoni Abat —amb el cant dels goigs—, les celebracions litúrgiques de Setmana Santa —Viacrucis, solemne processó del Sant Sepulcre i missa de Pasqua—, la Festa Major en honor a les Santes Espines —la qual s'iniciava amb un solemne ofici cantat, amb orgue i orquestra, i acabava amb el cant dels goigs de la Mare de Déu de l'Alba—, Corpus —la més popular de l'any litúrgic, amb la processó del Santíssim Sagrament—, Sant Eloi, les festivitats de Tots Sants i del dia dels difunts —amb missa solemne i vespres i absoluta—, i per les funcions amb música de la Congregació dels Dolors.¹⁸

El 1898 hom retribuï també el mestre de capella per la novena de la Immaculada Concepció, mentre el 1899 recull el pagament a organista i cantors per la música de les quatre principals festes de l'any. Entre els anys 1900 i 1912, la documentació palesa també la paga a l'organista-mestre de capella per la música de la primera comunió dels infants. Entre els anys 1903 i 1908 apareix, al costat de Ramon Florensa, el beneficiat Joan Berga el qual rebia els seus emoluments pel cant de les Passions i els oficis de Setmana Santa. Salvador Pijoan constava també com a receptor de despeses per a determinades funcions musicals dels anys 1902 i 1907. Els anys 1909 i

15. Durant curs 1899-1900 va obtenir la qualificació de *Meritus* en l'assignatura d'Heremènèutica Sagrada.

16. La premsa local es féu ressò de la seva recepció del sots-diaconat a la catedral de Solsona: "El día 17 de Marzo en Solsona por nuestro Diocesano se conferirán las sagradas órdenes del subdiaconado á nuestro queridísimo amigo D. Ramón Florensa, y las de Menores y tonsura al no menos queridísimo D. Antonio Pont Saltó. Hoy desde el púlpito de la parroquia, se harán las correspondientes publicaciones, y no dejaremos de rogar á Dios, para que conceda á nuestros amigos las gracias necesarias, para ser iniciados en su santo ministerio." Cf. *El Aguila Tarregense, eco imparcial é independiente de nuestra población y comarca*. Tàrrega 26 de febrer de 1899, núm 24: "Noticias".

17. Abans havia accedit a la tonsura sacerdotal: "HACEMOS saber: que ante Nos pareció D. Ramón Florensa y Candalia, natural de Tàrrega, de esta diócesis y nos hizo relación diciendo: que mediante la voluntad divina, desea ser promovido á la primera Clerical tonsura [...] Dado en Solsona á catorce de Octubre de mil ochocientos noventa", cf. ADS: *Expediente de Órdenes de D. Ramon Florensa y Candalia estudiante de Tarrega. 1900*. En foren testimonis Jaume Badia i Serra, Josep Puig i Villaró, Hemeterio Bartrina i Serra i Esteve Colillas i Vilajosana, companys seus al Seminari de Solsona.

18. APT: Caixa 2.1/1 Comptes (47 llig., s. XVIII – 1984), *Cuentas de Culto y Fabrica*; i Caixa 2.1/10 (47 llig., s. XVIII – 1984), *Llibre de comptes*.

1910 la confraria de les Santes Espines pagà als músics Roc Alterachs, Ramon Florensa, Francesc Castells, Beleta, i Manuel Palau per les despeses musicals de les festes de la confraria.

El diari local *El Aguila Tarregense* recollí algunes notícies relacionades amb les activitats musicals de Ramon Florensa. Citem pel cas, la direcció que féu de la “bonica missa de Calvo y Puig”¹⁹ —és a dir, del prolífic compositor català Bernat Calbó Puig i Capdevila (1819-1880)—, durant la festa de la Comunió General del 1898.

Ramon Florensa desenvolupà, a l'igual que el seu pare, una intensa activitat musical. A banda del magisteri de la parroquial, dirigia l'Orquestra Parroquial de Tàrrega, tocava l'harmonium de la Societat Lírica Carnicer i feia de pianista al local de la Lliga Catalanista d'Urgell i Segarra.

L'1 de gener del 1899 es produïa la primera actuació de la Societat Lírica Carnicer, al cafè El Recreo de Tàrrega, de la mà d'un quintet de corda format per Ramon Florensa, Josep Güell, Ramon Llor, Antoni Gomà i Josep M. Llobet. Un any abans, Francesc Clua havia endegat l'Agrupació Catalanista de Tàrrega, entre els membres de la qual hi figurava Ramon Florensa. L'actuació de Florensa a ran de la desautorització que aquest féu de la ubicació de la banda —dirigida per Pau Monner— dins la processó de Corpus del 1899, va aixecar una intensa polèmica dins la societat targarina. Els capitans de barri del carrer i la plaça Major no només van desoir el requeriment de Florensa a fi que la banda, que s'havia col·locat davant del pendentista, ocupés un espai més reculat, sinó que van optar per iniciar la processó sense l'estament religiós, de tal manera que la processó de Corpus es convertí en una marxa civil, no exempta de consignes i gestos anticlericals. La premsa local se'n féu ressó i ben aviat s'originaren dos bàndols; d'una banda, els catalanistes i catòlics neutres de la població, que aprovaven l'actuació de Florensa, i, de l'altra, la majoria municipal i els republicans, els quals criticaren amb duresa el gest del mestre de capella, alhora que recolzaven la resolució dels capitans de barri de fer procedir la processó sense les autoritats religioses. Deixaren constàcia d'aquell fet les cartes creuades entre Amadeu de Grau i Ramon Pons, signades, respectivament, amb els pseudònims de “Un amante de la Justicia” i “Un amante de la Verdad” a *El Aguila Tarregense*.²⁰

19. Es refereix al prolífic compositor *El Aguila Tarregense, eco imparcial é independiente de nuestra población y comarca*. Tàrrega a 24 de julio de 1898, núm 7: “La nostra quinzena”.

20. Mentre el primer, catòlic, defensava la posició que la música dels actes religiosos hauria de romandre sota la tutela de la capella de música de la parroquial; el segon, republicà federal recolzat per la majoria municipal lligada a Enric de Càrcer, argumentava que les processons de Corpus, organitzades amb caràcter secular pels diferents barris de Tàrrega, eren, per damunt de tot, patrimoni del poble. Vegeu al respecte, “Un amigo de la justicia”, *El Aguila Tarregense*, Any II, núm 32, Tàrrega, 18-6-1899, 32-33; “Un amante de la Justicia

El 1903 es fundà a Tàrrega la Lliga Catalanista d'Urgell i Segarra, la qual tenia entre les seves finalitats la promoció de la cultura i l'educació. Les seves activitats més freqüents es traduïren en vetllades artístiques i culturals i en la celebració d'unes *festes d'art* amb conferències, recitals poètics i concerts de música clàssica a càrrec de la Societat Lírica Carnicer. Van ser els membres de la Lliga Catalanista els qui ballaren la primera sardana a Tàrrega el dia de Sant Joan de 1907, al replà de la muntanya de Sant Eloi; a partir de llavors van organitzar els primers cursos de sardanes, amb Ramon Florensa al piano. El local de la Lliga es convertí en el marc comú dels assajos i actuacions de la Societat Lírica Carnicer i de les formacions musicals que s'hi vincularen.

Pel que fa al tarannà de Ramon Florensa, hom el recorda com un home estricte.²¹ El mestre Florensa va traspasar, el 9 de novembre de 1912, als 37 anys, a Barcelona, ciutat on va passar els seus darrers dies i on roman sepultat: "El día 9 de este mes falleció en la Clínica de Nuestra Señora del Pilar, de Barcelona, recibidos los santos Sacramentos, el Rdo. D. Ramón Florensa y Candalia. Era beneficiado organista de la parroquia de Tárrega, desde el año 1899. R. I. P."²² El 1913 Josep Auguets el succeí en el magisteri musical de la parroquial de Tàrrega.

A l'hora de preparar l'elaboració d'aquest inventari hem pogut contactar amb els senyors Magí Trepà i Padró (nascut el 1919) i Antònia Martí i Sanfeliu (nascuda el 1926), descendents de la família Florensa i residents a Cervera, els quals han tingut la bonesa d'informar-nos d'alguns records de la vida de Ramon Florensa, del seu talent natural que li permetia d'aprendre a tocar instruments amb una sorprenent facilitat i de la seva amistat amb els músics Salvador Vidal i Josep Güell.²³

MAYMÓ I MARTÍ, Ignasi (1850-1881)

Ignasi Maymó nasqué el 16 de març de 1850 era el fill gran d'una família targarina que infantà també d'altres músics. El seu pare, Menna Maymó,

(I)", *El Aguila Tarregense*, Any II, núm. 32, Tàrrega, 18-6-1899, 101-103; "Un amante de la Justicia (II)", *El Aguila Tarregense*, Any II, núm. 33, Tàrrega, 2-7-1899, 111-113; i "Un amante de la Verdad (I)", *El Aguila Tarregense*, Any II, núm. 33, Tàrrega, 18-6-1899, 111-113.

21. La tradició oral conta que un dia que un músic va desafinar el mossèn li va clavar una mirada tan contundent que li va caure l'instrument a terra.

22. BOB, 22 (15-XI-1912).

23. La mateixa informant relatà que, de molt jovenet, Ramon Florensa va anar amb el seu pare, Miquel Florensa, a Barcelona i que, mentre es trobaven en un cafè, Ramon va veure un piano de cua que el va fascinar i li va demanar al seu pare si li deixarien tocar; quan el va tocar la gent es va quedar admirada que un marrec tant petit com ell pogués tocar l'instrument d'aquella manera.

a banda de regentar una modesta indústria de fideueria, tocava la flauta i lluïa una bella veu de tenor a la capella de música de la parroquial de Tàrrega, on en alguna ocasió n'arribà a dirigir les funcions musicals.²⁴ Ignasi Maymó es formà a l'Escolania de Montserrat entre 1860 i 1866,²⁵ on va ser deixeble del P. Caño i Bartomeu Blanch, allà va coincidir breument amb Robert Goberna. De Montserrat passà a Barcelona, on es perfeccionà en el piano amb Joan Baptista Pujol i Josep Barba.

Va exercir el professorat a Barcelona, ciutat on guanyà fama, diners i també èxits sentimentals. Fou mestre dels Cors de Clavé i hom li confià el càrrec d'organista auxiliar de la catedral de Barcelona, sota la titularitat de Josep Sancho Marraco.

D'entre la seva producció coneguda, se sap que el 1880 escriví una *Gran Marxa* per a les celebracions del Mil·lenari de Montserrat, a les quals hi va ser convidat a tocar-hi l'orgue. Durant molts anys a Tàrrega es van interpretar les seves *Lamentacions*, durant el Septenari de la Mare de Déu dels Dolors, i també un "Introït" seu per a veus i orquestra, durant l'ofici de la festa de la Mare de Déu de l'Alba.

A Tàrrega va mantenir una intensa amistat amb Miquel Florensa. Va traspassar a la seva vila natal el 17 de desembre del 1881, quan només comptava trenta-un anys. Maymó es trobava a Tàrrega mirant de recuperar-se d'un disgust que sofrí a Barcelona amb motiu de la maldestra interpretació que hom feu de la *Marxa solemne* que havia compostat per a l'entrada de la processó del Corpus a la Seu de Barcelona.²⁶

NICOLAU I CARREÑO, Ramon (1849-1916)

Ramon Nicolau i Carreño, nasqué a Tàrrega el 23 de gener del 1849 —fill de l'adroguer Joan Baptista Nicolau i Solé (1812-1889) i de Maria Carreño i Girona²⁷— i traspassà el 31 de maig de 1916.

Ramon Nicolau seguí la carrera eclesiàstica i es va ordenar a Solsona, on el 1876 va ser promogut al diaconat i un any més tard al presbiterat.²⁸ Fou

24. APT: Altres Caixes: 10. 1 *Documentació municipal: Deutes de la vila, acords* (3 llig., 1578-1948).

25. Devem aquesta informació a la gentilesa del P. Daniel Codina i Giol.

26. N., R. "Els nostres músics. Ignasi Maymó i Martí. Esboç biogràfic", *Acció Comarcal*, 225 (4-IV-1936), Any VI.

27. ADS: *Expediente para la ordenación del D. Ramon Nicolau Carreño abogado de Tàrrega*, 1877, s. f. Fou batejat per mossèn Josep Fígols, essent els seus padrins Ramon Nicolau i Josefa Nicolau i Vidal. El 1851 rebé el sagrament de la confirmació.

28. "HACEMOS saber: que ante Nos pareció D. Ramón Nicolau y Carreño de Tàrrega y nos hizo relación diciendo: que mediante la voluntad divina, desea ser promovido á la primera Clerical tonsura, cuatro órdenes menores y sagrado Subdiaconado [...] Dado en

regent de l'església de la Mercè de Tàrrega i ecònom de la parroquial del Talladell. Després d'exercir durant uns mesos les funcions de rector del Talladell, féu d'ecònom a l'església parroquial de Tàrrega, on obtingué la dotació d'un benefici a partir del 1887.

Nicolau rebé el malnom de "el capellà de Cal Postes". Obtingué el títol de mestre a Lleida, el 1877 i la seva vocació docent el menà a fundar i dirigir, entre 1877 i 1884, el col·legi de la Sagrada Família —una escola diürna i nocturna de nens coneguda com "l'estudi de mossèn Nicolau"—, que acabà desapareixent amb l'establiment dels escolapis a la ciutat.

Tal i com assenyala J. Capdevila, "mossèn Nicolau desplega al llarg de la seva vida una notable activitat de foment de la pietat, apologetica, i una certa tasca historiogràfica. La seva activitat en aquests camps s'inscriu en els paràmetres d'un catalanisme eclesiàstic pròxim al carlointegrisme."²⁹ A l'entorn del 1870 va treballar en l'ordenació de l'Arxiu Municipal de Tàrrega, fet que el menà a escriure unes *Memòries històrico-descriptives de la ciutat de Tàrrega*, que s'han conservat inèdites.³⁰

El 1876 va fundar a la ciutat l'Associació Eucarística Filles de Maria, entitat que dirigí fins al seu traspàs. El 1901 promogué la Joventut Catòlica i fou també director de l'Arxiconfraria de les Santes Espines de la mateixa ciutat.

El 1892 publicà en català la *Novena de Preparació per a la festa de la miraculosa Imatge del Sant Crist Trobat que's venere en la Iglésia de Sant Antoni de la ciutat de Tàrrega*, a la Impremta Mariana de Lleida. Edità també l'opuscle *Fons antigues de Tàrrega* i *El Ermitaño de San Eloy* (1900-1903), un diari quinzenal catòlico-traditionalista que defensava la línia política conservadora d'Enric de Càrcer i de Sobies.³¹ Ramon Nicolau romanqué vinculat al Partit Conservador a Tàrrega durant la crisi de La Electra Urgelense, i fou un dels membres que presentà l'últim Ajuntament conservador presidit pel seu germà, Isidre Nicolau i Carreño.

No es conserven dades biogràfiques relatives a la seva formació musical, ni al seu pas pel magisteri de l'orgue de la parroquial.

Solsona á cinco de Mayo de mil ochocientos setenta y seis". Cf., ADS: *Expediente para la ordenación de D. Ramon Nicolau y Carreño abogado de Tàrrega, 1877*.

29. CAPDEVILA I CAPDEVILA, Joaquim. *Tàrrega (1898-1923): societat, política i imaginari*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008, p. 460.

30. Cf. GONZALVO I BOU, Gener. "Arxiu Històric Comarcal de Tàrrega", dins la *Guia dels Arxius Històrics de Catalunya*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1989, vol 3, pàg. 165.

31. *Lo Lloca*, Any I, núm. 2, Tàrrega, 28-9-1902, p. 3 i *Lo Lloca*, Any I, núm. 5, Tàrrega, 1-11-1902, p. 4.

III. EL REPERTORI DEL FONS MUSICAL RAMON FLORENSA

Seguint els criteris del projecte *IFMuC*,¹ hem atorgat al Fons Musical Ramon Florensa l'acrònim *TagF*. El fons musical es conserva en 25 capses d'arxivador, de les quals 12 contenen obres manuscrites d'autor (caixes 1-12), 8 corresponen a manuscrits anònims (caixes 13-20), 1 pertany a impresos d'autor (caixa 21), 1 a impresos anònims (caixa 22), 2 a manuscrits esparsos (caixes 23 i 24) i 1 a impresos esparsos, correspondència i d'altres documents relacionats amb el fons (caixa 25).

El repertori musical del fons comprèn un total de 208 obres d'autor, 172 anònimes, 19 impresos d'autor i 10 impresos anònims, el qual en la seva major part —llevat d'algunes composicions del segle XVIII—, pertany a l'època compresa entre la segona meitat del segle XIX i el primer terç del XX.

El repertori compositiu d'obres d'autor ofereix aquest còmput: Miquel Florensa, 64 obres, una d'elles amb Ramon Florensa; Ramon Florensa, 17; Joan Pont, 16; Antoni Xaudiera i Celestí Vila de Forn, 15; Salvador Vidal, 12; Carles Baguer, 11; Ignasi Maymó, 10; Mateu Ferrer, 4; Salvador Furés, Eduardo López, Ramon Nicolau, Vicenç Paysà, Joan Riba i Francesc Salvat, 2 obres; i amb 1 sola obra Josep Barba, Vincenzo Bellini, Tomás Bretón, Joan Bros, Bonaventura Bruguera, Manuel Camós, Federico Chueca, Rafael Domènech, G. Erandi, José Fernández, Josep Fornelio, Josep Gabaldà, Pere Gabriel, Joaquín Romualdo Gaztambide, Charles Gounod, Luís Gimeno Jordà, Jaume Joan Lleys, P. de Maldà, Giacomo Meyerbeer, Feliu Monné, Ignasi Parella, J. Pou, Bernat Calbó Puig, A. Pujol, Pere Rigau, Josep Rodoreda, Mariano Sancho, Josep Saurí i Joan Vila.

Entre els propietaris de les còpies manuscrites hi figuren Llobet, Ramon Nicolau, Miquel Florensa, Manuel Brugués, Antoni Riba, Josep Güell, i entre els destinataris de dedicatòries Josep M. Barbot i Miquel Florensa. Alguns manuscrits contenen els segells de "Ramon Florensa. Tarrega-Organista" i del "E. P. Seminario Tarrega".

1. La càtedra de Patrimoni Musical de la UAB dirigeix el projecte «Inventaris dels Fons Musicals de Catalunya» (*IFMuC*) que edita sota el patrocini del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya, en conveni amb la UAB.

Pel que fa als gèneres musicals, hi ha una presència dominant de repertori eclesiàstic, amb una notable quantitat de Goigs (41),² Parenostres (32), Rosaris (27), Avemaries (21), Misses (14), Trisagis (13), Responsoris (12), Himnes (11), Cobles (10), Completes (8), Motets (8), Introïts (6), Lletres per a la comunió i el mes de Maig (6), Stabat Mater (6), Lamentacions (5), Passions per al divendres Sant i diumenge de Rams (4), i amb menor mesura Càntics (2), Cors (2), Invitatoris (2), Salve Regina (2), Magnificat (1), Te Deum (1) i Seqüència (1).

Les obres més antigues conservades en el fons són —a banda d'unes cobertes de pergamí que hom va extreure d'un llibre coral del segle XV escrit en notació quadrada, per tal d'enquadernar uns versos d'orgue de Joan Riba, a mitjan segle XIX³—, l'anònima *Salve Regina à Duo / y a 4° con Violes / 1777*⁴ i una col·lecció de versos d'orgue anònims amb la mateixa data de 1777.⁵

Dins del repertori instrumental del fons destaca per la seva rellevància el manuscrit miscel·lani *M 1*. Es tracta d'un volum relligat, copiat a principis del segle XIX, que conté una col·lecció de música per a tecla, piano-forte i orgue, de Carles Baguer, Manuel Camós, Mateu Ferrer i Antoni Xaudiera. El manuscrit conserva nou sonates de Carles Baguer, dues de les quals van ser publicades per M. E. Sala,⁶ cinc simfonies per a piano de Mateu Ferrer,⁷ quinze obres del mercedari Antoni Xaudiera i un tema amb variacions de Manuel Camós. A hores d'ara ignorem el motiu de la presència d'aquest valuós manuscrit en el nostre fons, i ens preguntem si podria procedir del riquíssim fons de la Col·legiata de Verdú, ben propera a Tàrrrega, un fons que mossèn Ricard Penina degué conèixer durant la seva època d'organista de la parroquial de Tàrrrega, a l'entorn del 1923.⁸

2. Es conserva un variat repertori de dedicacions: Santes Espines, Sant Misteri de Cervera, Sant Crist de Sant Antoni de Cervera, Nostra senyora de la Concepció, Sant Magí, Sant Cristòfol, Sant Ramon Nonat, Sant Crist trobat, Sant Francesc, Sant Josep, Sant Josep de Calassanç, Sant Joaquim, Sagrat Cor de Maria, Sant Roc, Jesús Crucificat, Santa Llúcia, Immaculada Concepció, Sagrat Cor de Jesús, Sant Blai, Santíssim Misteri de Sant Joan de les Abadesses, Sant Isidre, Sant Luís, Cor de Maria, Mare de Déu del Carme, Mare de Déu del Remei, Mare de Déu del Roser, Mare de Déu de les Mercès, Mare de Déu dels Àngels i Mare de Déu de l'Hora d'Ivars.

3. *TagF*: Au-159.

4. *TagF*: An-153.

5. *TagF*: An-169.

6. ESTER-SALA, Maria. *Siete Sonatas. Carlos Baguer*. Madrid: Unión Musical Española, 1976.

7. Una de les quals és una atribució que fem d'una reducció per a piano-forte de l'obertura de *l'Italiana in Alger* de G. Rossini, cf. *TagF*: Au-26.

8. Vegeu al respecte, SALIS I CLOS, Josep M. *La música de l'arxiu parroquial de Sanat Maria de Verdú (segles XVII i XVIII)*. Lleida: Institut d'Estudis Il·lerdencs, 2010, Col·lecció Emili Pujol, 5, pàg. 22.

Dins l'apartat de música de tecla cal esmentar les sèries de versos d'orgue que es conserven de Carles Baguer (1), Antoni Xaudiera (5), Joan Riba (1) —organista del monestir de Sant Joan de les Abadesses (...1844...)— i d'Ignasi Parella (1), organista de Santa Maria de Ripoll (1814), Sant Joan de les Abadesses (1815) i Sant Esteve d'Olot (1820-1853).⁹

Una altre manuscrit miscel·lani prou significatiu és el *M* 2. Es tracta d'un esborrany que conté una col·lecció de vuit goigs originals de Joan Pont, els quals daten, aproximadament, de l'època en què passà a regir el magisteri de capella de la parroquial de Cervera.¹⁰

Pel que fa al repertori instrumental per a orquestra hi pren un relleu destacat la *Sinfonia / con instrumentos de Ignacio Maymó compuesta a 1 de Agosto de 1864*, per a Fl, Cl 1/2, Ctí 1/2, Tb, Fsc o Fg, Tbó, Vl 1/2, Cb, que es conserva completa en format d'esborrany i partícels. Es tracta d'una obra que Maymó escriví quan tenia només catorze anys d'edat i que sembla palesar la recepció dels nous aires romàntics.

El repertori instrumental del fons conserva una notable presència de música per a ball, la qual deuria configurar una bona part del repertori habitual de la banda-orquestra de Miquel i Ramon Florensa: americanes, contradanses, dianes, masurques, marxes, pasdobles, polques, popurris, sardanes, valsos i xotis.

En l'apartat de teoria musical, el fons conserva un tractat singular, copiat durant el tercer terç del segle XVIII. Es tracta d'un extens volum, relligat amb pergami, que conté una nombrosa compil·lació d'exemples sobre la resolució de problemes de contrapunt i fuga, extrets d'obres de Guerrero —“Guerrero / en la *Missa / B. V.*”—, Rogier —“Filipe Rogier / en la *Missa / ego sum qui sum*”—, Romero, Romanyà, Scarlatti —“Est exeples de Scarlati y aprobat per lo P. Soler”—, Picanyol, i dels tractats de Cerone, Lorente, Nassarre i del célebre mestre de capella de la catedral de Barcelona, Francesc Valls.¹¹

Pel que fa a la recepció de repertori forani cal esmentar la presència de còpies i adaptacions d'obres de G. Rossini, V. Bellini, G. Meyerbeer i C. Gounod.

A guisa de cloenda, val a dir que a l'Arxiu Parroquial de Tàrrrega, que es conserva a la parròquia de Santa Maria d'Alba, hi hem localitzat un seguit

9. Cf. MONELLS I LAQUÉ, Carme. “El fons musical de l'església de Sant Esteve d'Olot”, *Revista Catalana de Musicologia*, II, (2004), 207-213.

10. El manuscrit conté: [1] “Gozos del Martir Sⁿ Cristobal”, *TagF*: Au-147; [2] “Gozos de nuestra Sra del Carme”, *TagF*: Au-144; [3] “Coplas para el mes de Maria”, *TagF*: Au-139 [4] “Gozos al Martir Sn Magín”, *TagF*: Au-146; [5] “Coplas para la Comunió”, *TagF*: Au-140; [6] “Gozos a N. S. de la Concepció”, *TagF*: Au-142; [7] “Gozos al Sto Christo de Sn Antonio de la Ciudad / de Cervera”, *TagF*: Au-145; [8] “Gozos al Sto Misterio de Cervera”, *TagF*: Au-141.

11. *TagF*: An-161.

d'obres que podrien estar directament relacionades amb *TagF*. Són les següents:

1. *Pare nostre / a tota orquestra y armonium / per cantar en la novena de las dos / Sacras Espinas / Propiedad de la Confraria de las Espinas / (Comprado á la heredera del Rdo. Florensa) / P. De M. Florensa*, del qual se'n conserven les parts del Ti 1/2, A, T Pl o Ti, B; Fl, Cl 1/2, Fsc, Sx, Ctí 1/2, Tpa 1/2, Trompone, Vl 1/2, Vc, Cb, Hrm, Bajo; Mi b M.
2. *Llibre / Del Cor Del / Conv de PI. PS. AGUSTI de / Tarrega 1778*.
3. *Lauda fidelis*, per a Ti 1/2, A, B i Ac; Re m.
4. *Lamentationes Jeremie Propheta a IV voces agudes / auctore P. P.; Fa M; Offertorium Missa / in festo S. S. Spinarium Dmi / que N. Jesu-Christi Corona, / duo ex quibus / in majore Tarragense Ecclesia dantur, et /servantur magno honore*, per a [Ti 1/2] i Bassus; Fl, Cl, Vl 1/2, Vc, Cb i Ac; conté la signatura de "Josep Auguets Pvre. Tárrega".
5. *Gozos a la S.S. Espinas / Carnicer*, de la qual només se'n conserva el Cl 2; Fa M.¹²

Olga NIUBÓ I SALA
Tárrega, tardor del 2010

12. APT: Caixa 9.10/1 – 9.10/6: Arxiu musical (1778 – s. XX).

BIBLIOGRAFIA

- BABURÉS, Josep. *Cent anys d'Escola Pia a Tàrrega. 1884-1984*. Tàrrega, 1985.
- BONASTRE I BERTRAN, Francesc. "Els models simfònics". *Recerca Musicològica*, XIV-XV (2004-2005).
- BONASTRE, Francesc – CORTÈS, Francesc (coords.). *Història Crítica de la Música Catalana*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2009.
- BONASTRE I BERTRAN, Francesc – GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria. *Inventaris dels fons musicals de Catalunya. Volum 2.1 i 2.2.: Fons de l'església parroquial de Sant Pere i Sant Pau de Canet de Mar*. Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, 2009.
- CALMELL, Cèsar. "Un ideari per a la música del noucents", *Recerca Musicològica XIV-XV* (2004-2005), 87-106.
- CAPDEVILA I CAPDEVILA, Joaquim. *Tàrrega (1898-1923): societat, política i imaginari*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008.
- CORTÉS I MIR, Francesc. "Consideracions sobre els models operístics entre 1875 i 1936", *Recerca Musicològica*, XIV-XV (2004-2005).
- . "El nacionalisme en el context català entre 1875 i 1936", *Recerca Musicològica*, XIV-XV, (2004-2005).
- ESPINAGOSA I MARSÀ, Jaume. *Història gràfica de Tàrrega. El segle de la modernització (1890-1923)*. Ajuntament de Tàrrega, 1997.
- . *Tàrrega*. Valls: Cossetània, 2001. Col·lecció La creu de terme, 16.
- ESPINAGOSA I MARSÀ, Jaume – GONZALVO I BOU, Gener – COMA I TORRES, Teresa. *La rubinada de Santa Tecla de 1874 a Tàrrega*. Tàrrega: Natan estudis, 1996. Edició facsímil de la memòria de Josep Salvadó Bustó.
- ESPINAGOSA I MARSÀ, Jaume – PLANES I CLOSA, Josep Maria. *Tàrrega. Aproximació a la Història dels seus Ajuntaments entre 1884 i 1939*. Lleida: Diputació de Lleida, 1988.
- GARCIA LLOP, Ester. "El dia d'avui del fons musical de l'Arxiu de la Catedral de Lleida", *Recerca Musicològica*, XVI (2006).
- GOMÀ, Antoni. "Recuerdos e historias intrascendentes de la Tárrega ochocentista. VII. Corpus y su octava", *Nueva Tárrega*, 208 (1948).
- GONZALVO I BOU, Gener. "Mossèn Lluís Sarret i Pons (1880-1936) i la seva obra a Tàrrega com a arxiver i historiador", *URTX. Revista de cultura de l'Urgell*, 1 (1989).

- GARCIA LLOP, Ester – NIUBÓ I SALA, Olga – GUINART I VERDAGUER, Andreu – GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria, “Breu contribució al catàleg de les obres de Ramon Carnicer conservades als fons musicals de Catalunya”, *Ramon Carnicer. Actes de les Jornades d’estudi*. Tàrraga: Natan, 2008.
- GRASSOT I RADRESA, Marta. *Inventaris dels fons musicals de Catalunya. Volum 3: Fons del Museu de la Mediterrània de Torroella de Montgrí (I)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, 2009.
- GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria. *Inventaris dels fons musicals de Catalunya. Volum 1: Fons de la catedral-basílica del Sant Esperit de Terrassa*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, 2007.
- GUINART I VERDAGUER, Andreu. “El fons musical de Sant Pere de Ripoll de l’Arxiu Històric Comarcal del Ripollès”, *Recerca Musicològica*, XVI (2006).
- MIRÓ I BALDRICH, Ramon. “Joglars i músics a Tàrraga del segle XVII a inicis del XVIII”, *URTX Revista cultural de l’Urgell*, 13 (2000).
- . “Música i església a Tàrraga (del segle XV a inicis del XVIII)”, *URTX Revista cultural de l’Urgell*, 14 (2001).
- NIUBÓ I SALA, Olga. “Els fons musicals Ramon Carnicer i Ramon Florensa de l’Arxiu Històric Comarcal de Tàrraga”, *Recerca Musicològica*, XVI (2006).
- NOVELL I BALAGUERÓ, Joan. “L’ensenyament a Tàrraga (1875-1900) (I)”, *URTX. Revista cultural de l’Urgell*, 1 (1989).
- . «L’ensenyament a Tàrraga (1900-1915)», *URTX. Revista de cultura de l’Urgell*, 2 (1990).
- . *La parròquia i la vida religiosa a Tàrraga. Segle XX. Volum I (1900-1939)*. Tàrraga: Parròquia de Tàrraga, 2003.
- . *Tàrraga: de villa a ciudad (1875-1923)*. Madrid: UNED, 1997.
- PLANES I CLOSA, Josep Maria. *La parròquia i la vida religiosa a Tàrraga, segles XVI-XIX*. Tàrraga: Parròquia de Santa Maria d’Alba, 1994.
- ROVIRA I GIMENO, Pilar; GONZALVO I BOU, Gener. “L’Arxiu Parroquial de Tàrraga”, *URTX. Revista de cultura de l’Urgell*, 2 (1990).
- SALIS I COS, Josep M. “Anton Font (1626-1690): 34 anys de mestratge musical a l’església targarina”, *URTX. Revista de cultura de l’Urgell*, 22 (2008).
- . *La música de l’arxiu parroquial de Santa Maria de Verdú (segles XVII i XVIII)*. Lleida: Diputació de Lleida – Institut d’Estudis Il·lerdencs, 2010. Col·lecció Emili Pujol, 5.
- SEGARRA I MALLA, Josep Maria. *Història de Tàrraga. Amb els seus costums i tradicions. II (Segles XVI-XVIII)*. Tàrraga: Museu Comarcal, 1987.
- SARRET I PONS, Lluís. “L’orgue i l’orgeneria”, *Crònica Targarina*, 142 (1924).

- . “Primers músics, any 1736”, *Crònica Targarina*, 221 (1925).
 - . *La venerable Congregació de la Mare de Déu dels Dolors*. Tàrrega: Imp. F. Camps Calmet, 1935.
- SEGARRA I MALLA, Josep Maria. *Història de Tàrrega amb els seus costums i tradicions. Vol. II (segles XVI-XVIII)*. Tàrrega: Museu Comarcal, 1987.
- . *Història de Tàrrega. Amb els seus costums i tradicions. Vol. III (Segles XVIII-XX)*, Tàrrega: Ajuntament de Tàrrega, 2005.
- SOLSONA I SORROSAL, Carme. “La desamortització eclesiàstica a l’Urgell (1838-1851)”, *URTX. Revista de cultura de l’Urgell*, 5 (1993).